

több korszakból származik. Az eddigi legkorábbi, kb. 3000 éves emlékeink a bronzkorból származnak, de vannak a vaskorból és a császárkori szarmata időszakból származó régészeti objektumaink is. A legtöbb régészeti jelenség az 1981-ben feltárt – jelenleg is védett régészeti lelőhelyként nyilvántartott – középkori templomot körülvevő temetőhöz és településhez kapcsolódik.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

111. Debrecen határa

(Hajdú-Bihar megye) U, B, V, Sza, A, Á, Kk, Kú

2007. december 21-én terepbejárást végeztünk örökségvédelmi hatástanulmány készítése érdekében a Debrecen délről elkerülő és a repülőteret is érintő út tervezett nyomvonalán. Az útpálya tengelyétől számított 100-100 m széles sávot jártuk be. Az 5,3 km hosszú útszakaszon 10 lelőhelyet azonosítottunk, melyek közül 2 már ismert volt. A lelőhelyek nagy számát a kedvező földrajzi körülmények is indokolják: a nyomvonal két természetes vízfolyás, a Tóóc és a Kondoros magaspartjait is érinti. A lelőhelyek a folyómedrek közelében sűrűsödtek.

A *Bellegelő* területén a Balogh-tanyánál valamint a Kondoros-mellékén, a Miklósi-tanyánál; a *Szepes* területén a vasút mentén, a Tóóc K-i és Ny-i partján, a Pásti-tanyától É-ra, a Király-tanyánál és Hajdúszoboszlói ÁG. Területén egy-egy, továbbá a Hunyadi Tsz. Területén két lelőhelyet regisztráltunk.

Munkatársak: Hajdú Zsigmond, Dani János, Nagy Emese Gyöngyvér, Kolozsi Barbara, Szabó László, D. Szabó László régészek, Balogh Csaba, Faur Zoltán technikusok.

SZOLNOKI LÁSZLÓ

112. Dég, Ságvár utca

(Fejér megye) N, Kö

2007. június 13-án próbafeltárást végeztem a tervezett lakóház területén (Hrsz.: 104/1). A kb. 80 m² felületű, megközelítőleg T-alakú szelvény humuszolását követően 10 objektum körvonala rajzolódott ki: 1 nagyméretű gödör, 1 méhkas alakú gödör, 2 kisebb, árkokhoz kapcsolódó, sekély gödör, 1 ÉK-DNy irányú árok, 1 ÉNy-DK irányú árok, 1 T-alakú gerendalenyomat(?), valamint 3 cölöplyuk. Az objektumok többségéből középkori kerámiatöredékek mellett vaskések, vasszegek és állatcsontok, a méhkas alakú gödörből népvándorlás kori kerámiatöredékek, vassalak, őrlőkötőredékek és állatcsontok kerültek elő. Az előkerült objektumok jellegük alapján egy késő népvándorlás kori (8-9. sz.?) lelőhelyhez és a középkori (14-15. sz.?) Dég településéhez tartozhattak.

SCHILLING LÁSZLÓ

113. Dévaványa-Lőrés, sertéstelep

(Békés megye) Ő

2007. június 7-én helyszíni szemlét tartottunk a Déva-3. fúráspontra területén. A 0246/39 hrsz. területet és

környékét bejárva, a tervezett fúráspontra közelében új lelőhelyet regisztráltunk. A város közigazgatási határáról D-re, kb. 1800 m-re a Dévaványa-Gyomaendrőd műút DK-i oldalán, a műúttól kb. 150 m-re található a lelőhely. Az egykori sertéstelep épületeitől D-re, egy keskeny erdősáv D-i oldalán, egy ÉNy-DK-i irányú, egykor vízjárta mélyedés ÉK-i partjára támaszkodó nagyobb kiterjedésű platón, kb. 100×50 m-es területen kézzel formált őskori edénytöredékeket figyeltünk meg. A lelőhely Ny-i széle a Gyomaendrőd-Dévaványa műúttól DK-re kb. 130 m-re jól meghatározható volt. A lelőhely területének további kiterjedését nem lehetett meghatározni.

LISKA ANDRÁS

114. Dobapuszta határa

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) U, Sza, Kö

2007. április 6-8. között terepbejárást végeztünk Dobapuszta és Kőtelek között. A munkát a 2004. évi terepbejárás utolsó lelőhelyétől (Besenyszög, Fokorú-puszta) folytattuk a magaspart mentén Dobapuszta irányában. A gát mellett egy lelőhelyet azonosítottunk, melyen neolitikus (Körös-kultúra) és szarmata leleteket gyűjtöttünk (27. lh.). Dobapusztától É-i irányban, Hunyadfalva felé folytattuk a terepbejárást, a 85 m tengerszint feletti magasságot követtük (az egykori magaspartot). Hunyadfalva és Dobapuszta között, a mai főcsatorna mentén számos lelőhelyet találtunk, melyek szinte összeértek. A lelőhelyeken (28., 31-32. lh.) mindenhol jelentkezett a szarmata kerámia, emellett középkori (13-14. század) leletanyagot gyűjtöttünk.

A leletek a Damjanich János Múzeum gyűjteményébe kerültek.

Munkatársak: Bartus Dávid, Váczi Gábor és György László régészek, Dankó Szabolcs fotós.

KOVÁCS KATALIN

115. Dunaföldvár, Duna-meder

(Tolna megye) B, Ró, Á, Kk

2007 tavaszán mederrendezési munkálatokat megelőző kutatást végeztünk a Duna 1558+50-1556+85 fkm közötti szakaszán.

A Duna-part topográfiáját a partot követő löszvonulat határozza meg. A híd térségében a löszfal meredeken lejt a folyó felé, a kutatási területnél, a Solt-sziget alatt a folyó enyhe kanyarulatot tesz DDK-i irányban, a magaspart lejtője és a folyó között egy lapos fövény húzódik. A solti oldal lapos, a part enyhén lejt és kavicsos (mivel ezt az oldalt mossa a víz), a dunaföldvári oldal ezzel szemben zombékos.

A kutatási terület felső vége egy kősarkantyúnál található. Ettől D-re két további sarkantyú nyúlik be a Dunába. A 1558. fkm. tábla felett mintegy 100 méterrel egy rakomány kotrási anyag van felhalmozva. A tábla vonalában egy partról kimarkolt kis öböl található. A víz

a kutatási területen 2–4 m mély a külső (meder felőli) oldalon, áramlása nem jelentős. Az 1557. fkm-nél található sarkantyú alatt a víz 4 m mély volt, a part közvetlen közelében is elérte a 2–3 méteres mélységet.

A közelben a parton találhatóak régészeti lelőhelyek (továbbá ismeretlen lelőhelyű dunai leletanyagokról is tudunk), melyeken kelta, bronzkori, Árpád-kori, középkori jelenségek találhatóak. Mivel a hegy oldala a Duna felé leszakad, ezért innen leleteket moshatott el a folyó. Az Alsó Öreghegyen, légvonalban kb. 600 méterre a kutatási területtől bronzkori és középkori lelőhely található. Az Alsóhegyi szőlők nevű lelőhelyről, melynek pontos kiterjedése nem ismert, bronzkori jelenség származik. A kutatási terület felett található az Alsóhegyi-dűlő déli széle. A régi térképeket átvizsgálva megállapíthattuk, hogy az I. katonai felmérés (18. sz. vége) és a II. katonai felmérés (19. sz. közepe) között a folyó nem változta meg medrét jelentősen ezen a területen.

A felderítő merüléseket csónakból, fenékkötél segítségével hajtottuk végre. A merülések során 4–10 m széles sávban fésültük át a medret. A bűvárt biztosítókötélen tartottuk a felszínről, ennek segítségével irányítottuk és kommunikáltunk. A kutatást a terület felső végéről indítottuk. Azt a sávot próbáltuk átvizsgálni, ahol az üledékréteg véget ér és a sodrás által tisztán tartott kavicsos felület kezdődik. Az 1558-as fkm-től a 3. sarkantyúig az üledék a teljes kutatási területet elborította. A leletek, jelenségek helyét bójával jelöltük meg, és GPS-el mértük be őket. A terepi térinformatikai módszerrel gyűjtött adatokat DigTerra Explorerrel dolgoztuk fel.

A kutatási terület É-i végénél átfúrt követ (horgony, vagy nehezék), valamint egy tegulatöredéket találtunk. Az üledékekkel borított részeken nem volt lelet. A partról kimarkolt öbölben (száraz kotrás) bronzkori, Árpád-kori és középkori leletanyagot gyűjtöttünk. A leletek másodlagos helyzetben voltak, felületüket a víz lekoptatta. Az 1557-es fkm-nél található sarkantyú alatt a kavicsos fenéken csak recens szemetet találtunk.

A dunai kőhorgonyokról nagyon keveset tudunk. Egy nagyobb példány jelenleg bölcskei magángyűjteményben található, kotrásból származik, illegális körülmények között. Tahitófaluánál, a régi kikötő cölöpjei előtt egy közepesen hornyolt példányt találtunk 2003-ban. Az új dunaföldvári példány nagyjából háromszög alakú, a kő természetes formáját csak kis mértékben változtatták meg. A kötélen számára kialakított lyuk a kő közepén található, gondos kiképzésű, kerek metszetű. Hegyes vésőre utaló nyomok (hosszanti kis hornyok) kitapinthatóak rajta. A lelet önmagában nem keltezhető, de a vésővel való megmunkálás azt jelzi, hogy abban az időben készült, amikor még megérte viszonylag nagy energiát áldozni egy kőhorgony készítésére, így az újkori ipari termelés előtti időszakra keltezzük a horgonyt. Mérete (22–25 kg) alapján alkalmas lehetett egy csónak horgonyzására. Nyugat-európai analógiák-

ból tudjuk, hogy kőnehezékeket, illetve horgonyokat nem csak hajóknál és csónakoknál alkalmaztak, hanem hálók és varsák rögzítésénél is. A mi kövünk túl nehéz hálónehezéknek, de varsa rögzítése elképzelhető. Háromszög alakja alkalmassá tehetette, hogy egy folyami csónak orrába helyezték el.

A szörvány kerámiaanyagot a folyó moshatta el egy északabbra található lelőhelyről. Az iszap alatt és a kavicsban további elmosott, erodált anyag lehet, ennek mennyisége, minősége bizonytalan.

A leletek a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeumba kerültek.

TÓTH JÁNOS ATTILA

116. Dunakeszi, Duna sor 30.

(Pest megye) Ró

2007. augusztus 4–5-én a fenti című ház kertjében (Hrsz.: 6243/1–2) folytattuk a késő római kikötőerőd 2002-ben megkezdett régészeti kutatását. Az ásatás célja az volt, hogy megtaláljuk és térképre vigyük a kiserőd Dunához lefutó É-i falát. A kikötőerőd már feltárt falszakaszaiból és Rómer Flóris 1877-es kutatásának összesítő rajzából az É-i erőd fal vonalát nagy biztonsággal ki lehetett szerkeszteni. Az É-i fal kiszerkesztett vonalát a sűrűn beépült telken csak a meredeken leszakadó partfal oldalában, egy keskeny teraszon tudtuk egyetlen kutatóárokkel átmetszeni. A kitűzött kutatóároknak az iránya – a kikötőerőd tájolásához igazodva – É–D-i, hossza pedig 3,8 m volt.

Az árok közepén várákosomnak megfelelően megtaláltuk és fel is tártuk a keresett É-i fal egy rövid szakaszát. A falazás technikája itt megegyezik a 28 m hosszan feltárt D-i faléval, azonban a 70 cm magasságig megőrződött felmenő fal vastagsága – a D-i fal 160 cm-es vastagságával szemben – csak 130 cm. Az árkot tovább bontva kiderült, hogy a fal az alapozás szintjén itt is cca. 160 cm vastag. Az alapozás tetején tehát – idő vagy anyaghiány következtében – 30–40 cm-rel beljebb húzták fel a lényegesen keskenyebb felmenő falat.

Az É-i fal belső oldalán az erőd 50–60 cm vastag, erősen habarcsos és köves omladékrétege alatt egy sárga agyagos, keményre döngölt szintet találtunk, amely ráhúzódt az alapozás és a felmenő fal találkozásánál kialakult lépcsőre. Ez a szint egy fal belső oldala mentén létrehozott járósíntként azonosítható. Az átlagosan 25 cm vastag agyagos, tetőomladékot is tartalmazó feltöltés alatt, a bolygatatlan barna homokra fejjel lefelé több töredékes tegulat fektettek, amelyekre egy sorban köveket vagy további tegulatöredékeket helyeztek. A kövek és a tegulatöredékek felszíne feketére égett. A fal külső oldalán a habarcsos omladékokat modern beásás bolygatta, a fal alapozási kiugrását azonban sikerült megtalálnunk. Leletanyag csak az omladék feletti humuszos feltöltésből került elő. Ezek főleg késő római kerámiaedények töredékei voltak, de találtunk egy Valens-érmet és egy vas nyílhegyet is.